Van oude en nieuwe veteranen

Waar gaan we in het nieuwe jaar naar toe?... was jarenlang op oudejaarsavond de vertrouwde uitsmijter van Wim Kan. De leden van de krijgsmacht hebben sinds het begin van de jaren '50 altijd in betrekkelijke rust kunnen terugblikken en vooruitzien. Dat wil niet zeggen dat het defensieapparaat geen dynamiek kende. Integendeel, van tijd tot tijd lag militair personeel onder vuur, voortdurend was de organisatie bezig inzetmiddelen te verbeteren en structuren te moderniseren, terwijl de krijgsmacht daarnaast af en toe middelpunt van het publieke debat was. Toch kende het personeel – alle opwinding ten spijt – een aantal basiszekerheden. De hoofdvijand was bekend, de wijze van optreden was tot in de kleinste details beoefend, iedere boom en sloot in het operatiegebied in kaart gebracht, de eigen organisatie mocht zich in een brede maatschappelijke steun verheugen en de krijgsmacht was een betrouwbare werkgever die bestaanszekerheid bood.

Het afgelopen jaar zijn tal van bestaande zekerheden ter discussie gesteld danwel vergruisd. Eén ding staat immers vast: wie na de Defensienota van 1991 nog illusies koesterde over (herstructurerings)buien die zouden óverdrijven, kwam in 1993 met één klap in een nieuwe werkelijkheid terecht. Na de Prioriteitennota zal het militaire leven niet meer zijn als vroeger. Wanneer alle beleidsvoornemens werkelijk worden gerealiseerd, dan zal het jaar 1993 de geschiedenis ingaan als een keerpunt in de naoorlogse militaire geschiedenis van ons land, en dan vooral in die van de Koninklijke landmacht.

Drie breuklijnen, die elk concrete gevolgen hebben voor het zittende personeel, springen daarbij in het oog. Allereerst het historische besluit het vertrouwde kader-militieleger, dat vanaf 1814 tot de dag van vandaag de vulling van de krijgsmacht zeker stelde, in te ruilen voor een vrijwilligerskrijgsmacht. De snelheid waarmee de politiek tot deze fundamentele koerswending besloot en het ontbreken van een intens publiek debat over deze negatie van de commissie-Meijer, kunnen in een nabeschouwing slechts verbazing oproepen. Voor de krijgsmacht heeft het besluit vèrstrekkende gevolgen. Razendsnel moet een krachtige wervingsorganisatie worden opgebouwd en moet de krijgsmacht zich op de arbeidsmarkt als aantrekkelijke werkgever positioneren. Ook moet antwoord worden gegeven op vragen als „hoe moet de krijgsmacht nieuwe stijl in de samenleving worden verankerd?", „welke omgangsnormen moeten in een beroepsleger intern gelden?" en – heel praktisch – „welke legeringsnormen hanteren wij in de toekomst?". De antwoorden raken het personeel direct. In 1994 zal binnen de krijgsmacht, van hoog tot laag, met koel hoofd en opgestroopte mouwen vorm moeten worden gegeven aan deze erfenis van 1993.

Ook in een tweede opzicht vormt het achter ons liggende jaar een cesuur. Sinds het begin van de jaren '50 heeft de BV Nederland uit vrijwel niets een krijgsmacht opgebouwd waarop zij met recht trots kan zijn. In korte tijd moet dit defensieapparaat, en dan vooral de Koninklijke landmacht, op de nieuwe veiligheidssituatie worden toegesneden. Herstructureren en afslanken zijn vertrouwde, soms gevreesde, slogans in de huiskamers van het personeel geworden. Voor het eerst is vrij massaal de bestaanszekerheid van het personeel in het geding geraakt. Zijn incasseringsvermogen dwingt respect af, het elan en de voortvarendheid waarmee de nieuwe uitdagingen worden tegemoet getreden verdient allerwegen respect. Toch kan dit alles niet verhelpen dat, naast de vertrouwde kloof tussen „Oost" en „West" van het Prins Clausplein, in het afgelopen jaar een nieuwe tweedeling binnen de organisatie is ontstaan. Namelijk die tussen eenheden waar het personeel nog in onzekerheid verkeert over een plaats in de krijgsmacht '98, waar met andere woorden het rouwproces over de „oude" organisatie nog in volle gang is, en nieuwe eenheden, zoals bijvoorbeeld de luchtmobiele brigade, die bruisen

van vitaliteit. Het is te hopen dat deze kloof in 1994 wordt gedicht. Alles moet op alles worden gezet om het zittende personeel op korte termijn uitsluitsel over zijn toekomst bij de organisatie te bieden.

Ten slotte markeert de Prioriteitennota nog een derde ingrijpende verandering. Niet langer staat de grootscheepse inzet van militaire middelen ter verdediging van de eigen (bondgenootschappelijke) haard voorop in het operationele denken, maar moet de krijgsmacht als een „mobiele eenheid" waar ook ter wereld kunnen worden ingezet. Ook hier gunnen de omgevingsfactoren het zittende personeel geen rust om langzaam aan de nieuwe taken te wennen. Terecht heeft de BLS in 1993 dan ook gemeend zijn medewerkers met de nieuwe realiteit te moeten confronteren. Met drie geboden is duidelijkheid verschaft: „Gij zult waar ook ter wereld kunnen worden ingezet". „Gij zult medisch en psychisch inzetgereed zijn" en „Gij zult fysiek in goede conditie verkeren". Crisisbeheersingsoperaties zullen in de operationele sfeer ook in het nieuwe jaar het gezicht van de krijgsmacht bepalen.

Over operationele inzet gesproken. De krijgsmacht zal in toenemende mate worden geconfronteerd met „jonge" veteranen, personeelsleden die op jeugdige leeftijd al een of meer uitzendingen naar crisishaarden achter de rug hebben, en op grond daarvan de status veteraan met de daarbij behorende faciliteiten (veteranenpas, abonnement op Defensieperiodiek, reüniemogelijkheden e.d.) hebben verworven. In 1994, het jaar waarin op grote schaal zal worden herdacht dat de geallieerde legers vijftig jaar eerder in actie kwamen ter bevrijding van Nederland, zullen „oude" en „nieuwe" veteranen elkaar bij tal van gelegenheden kunnen ontmoeten. Zij zullen ontdekken dat, hoezeer de techniek ook mag zijn veranderd, een groot aantal elementen van de militaire professie hetzelfde is gebleven. Dat kan ertoe bijdragen dat ook binnen de krijgsmacht (nog) meer aandacht aan de „oude" veteranen wordt besteed. Hun verhalen worden door de ervaringen van „nieuwe" veteranen immers herkenbaarder. Aan de andere kant springt een verschil in het oog: de „oude" veteranen zijn in meerderheid voormalige dienstplichtigen, de „nieuwe" veteranen hebben uit vrije wil gekozen. Boekhouders kunnen poneren dat militair zijn anno 1998 impliceert inzet in crisishaarden en dat de daaruit voortvloeiende inconveniënten onlosmakelijk behoren tot de militaire professie en dat derhalve geen reden bestaat het veteranenbeleid uit te strekken tot de krijgsmacht nieuwe stijl. Dit zou echter een uiterst kortzichtige benadering zijn. Al was het alleen maar omdat ook het beroepspersoneel waarde hecht aan, en recht heeft op, maatschappelijke erkenning en waardering, de twee hoofddoelstellingen van het veteranenbeleid. Voorts zou creatief moeten worden nagegaan of het instrumentarium van het veteranenenbeleid niet kan worden ingepast in de nazorgactiviteiten die de Directies Personeel thans voorbereiden t.a.v. het bbt-personeel. Aldus zou het veteranenbeleid een bijdrage kunnen leveren om de banden met afgezwaaide bbt'ers aan te houden en daarmee ook de relatie tussen krijgsmacht en samenleving te versterken. Een beleidsterrein waar de nodige winst valt te boeken!

Waaraan kunnen wij de „oude" en „nieuwe" veteranen overigens herkennen? Het meest praktische antwoord luidt: aan onderscheidingen. Deze nemen ook in andere opzichten een wezenlijke plaats in. Zij brengen de maatschappelijke waardering voor de gebrachte offers duidelijk tot uiting, bieden de mogelijkheid het eigen verhaal nog eens te vertellen en helpen de uitgezonden militairen, zowel individueel als collectief, ervaringen te verwerken. Wie ervaring heeft met de werking van het decoratiestelsel weet hoeveel emoties daarbij loskomen. Het is in dit verband opmerkelijk dat, waar de Centrale Organisatie het voortouw heeft bij de fundamentele koerswijzigingen in het defensiebeleid, zij tot nu toe nauwelijks initiatieven heeft ontplooid om het bestaande onderscheidingenstelsel aan de eisen van de nieuwe tijd aan te passen. Om een enkel voorbeeld te noemen. Dapperheidsonderscheidingen gaan voor toekenning uit van een gedefinieerde „tegenstander/vijand". Bij *peacekeeping*, humanitaire interventie of zelfs bij humanitaire hulpoperaties kan echter ook sprake zijn van dapper en beleidvol optreden zònder dat er formeel sprake is van een „tegenstander/vijand". Deze lacune in de regelgeving zal op korte termijn moeten worden gedicht. Ook valt de leden van VN-vredesmachten een andere waardering ten deel dan zij die als waarnemer in een VN-missie dienen. Vanuit de krijgsmachtdelen moet, waar het praktische zaken, zoals onderscheidingen, betreft die bij een uitgezonden militair leven, de Centrale Organisatie nog te vaak tot actie worden aangezet. En dat zou in 1994 tot het verleden moeten gaan behoren.